

Tóth Ágnes Veronika RÁM TALÁLNAK A FELADATOK

beszélgetés UHRIK DÓRÁVAL

Uhrik Dóra, a Pécsi Balett alapító tagja soha nem a múltidézővel foglalkozik, hanem az aktuális feladatokkal. Bizonyítania régen nem kell, hiszen minden lehetséges díjat megkapott már – Kossuth- és Liszt-díjas, Erdemes művész, sőt, tavaly a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja is lett –, de kíváncsisága, nyitottsága mindig új szerepek felé sodorja. Mások húsz évvel korábban otthagyják a színpadot, neki hatvan felett is tele van a naptárja bemutatókkal, emellett pedig a Pécsi Művészeti Gimnázium és Szakközépiskola táncművészeti szakának vezetőjeként dolgozik fáradhatatlanul.

Azt éreztem a Frenák Pál Társulat *k. Rush* bemutatóját követő beszélgetésen, hogy nagyon kíváncsi alkat vagy, nem egy nosztalgizáló típus...

• Ez így van! Én vagyok az a hatvan és hetven közötti, táncszakmában lévő ember, aki semmit nem néz vissza, de semmit! És nem is érdekel a múlt, én nem az emlékeimből élek. Minden nap új feladat jön és új továbblépési lehetőség. Bár a mi társadalmunk kidobja az öregeket, én nagyon komolyan veszem azt, amit Erickson mondott, hogy hatvan után is van élet. Boldog vagyok így: most volt a Frenák bemutató, nemrég dolgoztam a Pécsi Balettel, most készülök *(az interjút decemberben vettük fel, bemutató január 20-án volt - T. Á.V.)* a MŰPÁ-ban a *Bernarda Alba háza* premierjére. Nagyon kíváncsi vagyok a világra, és olyan jó, hogy annyi új feladatot kapok! Belül nem öregszen.

Amit csinálsz, elég lenne három embernek. Táncosnő vagy, de olykor színésznő is, iskolát vezetsz, tanítasz, könyvet írsz.

• Szerencsére soha nem kellett könyökölnöm, egyszerűen folyamatosan jöttek a felkérések, a feladatok egymás után az életemben. Nekem ezért nem kellett semmit sem csinálnom, inkább csak néha azt mondani, hogy köszönöm szépen, ezt most nem vállalom, nem fér bele az életembe. Van bennem egy alapvető kíváncsiság, nyitottság, és talán emiatt is, egyszerűen rám találnak bizonyos munkák. Már nagyon régen nem én tűzöm ki a feladatokat magam számára, hanem csak várom, mi következik.

Kivétel vagy a korodbeli táncosok között ezzel az aktivitással.

• A táncosok azért szokták abbahagyni a táncot, mert sokan nem bírják elviselni, hogy 45-50 évesen már nem ugyanolyan rugalmasak, hogy bizonyos dolgokat már nem képesek ugyanúgy megcsinálni, mint korábban. De másban persze érettebb egy idősebb táncos, csak mindig kérdés, hogy erre a másra, erre a lelki érettségre szüksége van-e az adott koreográfusnak.

Neked nagy szerencséd van, hogy fizikailag is jó passzban van, nincsen például gerincsérved...

• Dehogyan nincs! Ne hülyéskedj! Miért ne lenne?! Mindenkinek van már közülünk. De én ezt elfogadtam, ezzel együtt lehet élni. Maximalista és kifejezetten fegyelmezett típus vagyok, talán kicsit túlságosan is fegyelmezett: volt egy infarktusom tavaly, amikor nem engedtem, hogy mentőt hívjanak, ez persze, utólag örülségnek tűnik... Budapest, a Főiskolán, vizsgálónökként lettem rosszul: amikor levert a víz, viccesen azt mondtam, hogy bocs, gyerekek, én most kicsit kimegyek. Majd kint elájultam, de negyedóra múlva visszamentem, és közöltem, bocs, gyerekek, hogy meg akartam halni, folytassuk. Este, Pécsen jutottam csak el orvoshoz. Sokat bírok, azt hiszem. '43-ban születtem, a mi korosztályunk háborús korosztály, sok mindent végigcsináltunk, a Rákosi-korszakot, a Kádár-korszakot, '56-ot... sokat kellett kibírni.

Frenák Pál *k. Rush* című darabjában két generáció dolgozik együtt, a társulat fiatal tagjai, és ti, a senior táncosok. Nem érezted úgy, hogy túl kevés feladatot kaptál?

• Dehogya! Nagyon örülök, hogy részt vehettem ebben a munkában! Ez egy tapogatózó, első találkozás volt közöttünk. Mi régóta ismerjük már egymást Palival, és pár évvel ezelőtt már beszéltünk arról, hogy kéne egy ilyen „öreges” darab, mert van egy közönségréteg, amelyik annyi idős, mint én, és miért ne nézhessenek ők magukkal egyidős táncosokat? Lőrinc Kati és Lovas Pali kemény, fizikális feladatot kapott, míg Pali engem inkább színészi feladat elé állított, a jelenlétemre volt szüksége. De hidd el, hogy például a gyilkos szerepében lenni, fojtogatni valakit komoly mentális nehézséggel jár – függetlenül attól, hogy az ember nem csapásol közben. A másik, ami nagyon nehéz, hogy az ember elhiggye, hogy egy ilyen jelenléti szerep fontos. Olykor könnyebb ám a testeddel dolgozni, mint a jelenléteddel.

Mit gondolsz Frenák táncosairól?

• Csodálom őket, nagyon erős fizikális tudásuk van. A társulatban rendkívül jó táncosok vannak, Jantner Emese fantasztikus, olyan erős, hogy örület, az új lány, Marie Julie Debeaulieu is csodálatos, Nelson Reguera is óriási. Pali rengeteget változtat próbák során, de ezek a változtatások mind-mind fejlesztik az embert, és hozzájárulnak a darab végső komplexitásához. Sokszor bizonytalan önmagában a próbafolyamat során, hiába mondtam neki, Palikám, te egy zseni vagy, ne törődj semmivel, ő egy-egy negatív megjegyzés miatt képes átgyúrn az egész darabot. A gyerekek csodálatosan, alázatosan fogadnak el mindent: tudják, hogy az alkotófolyamat így működik. Pali különben imádja provokálni magát, beszorítani magát lehetetlen helyzetekbe, és szereti a domináns tárgyakat a színpadon, mint ez a régi amerikai autó. A *k. Rush*-ban a szépség alá van rejtve a szörnyűség: az életünk egy hosszú, kalandos utazás, és végén elpusztulunk egy nagy atomrobbanásban.

Régóta érdekel az is, hogy annak idején, Juronics Tamással, – aki egy egészen más típusú koreográfus, más karakter – hogy zajlott a közös munka? Pár éve, *A hattyúk tavában* Siegfried domináns édesanyjaként alaposan megkavartad az erőviszonyokat.

• Engem nagyon érdekelt, hogy Tamás mi a csudát fog velem kezdeni. És kiderült, hogy pontosan tudja, mit akar, nagyon is tud velem mit kezdeni, ráadásul olyan mozgásfeladatot adott, ami szervesen illeszkedett a többiekéhez, az ő koreográfiai világához, mégsem szakadtam bele. A társulatban különben több volt tanítványom is szerepel, csodálatos volt, hogy *A hattyúk tavában* velük lehettem együtt.

A Pécsi Művészeti Gimnázium és Szakközépiskola tánctagozatán mit élvezel leginkább a munkádban?

• Én akkor váltam igazán felnőtté, amikor elértem azt a bizonyos 50 körüli életkort, és iskolavezetésbe keveredtem. A tánc ugyanis nem más, mint szolgálat. A tánc csoportos műfaj, és azt a csoportot valaki vezeti, neked, táncosként a koreográfus elképzelését kell megvalósítanod, rajtad keresztül érkeznek el a nézőhöz az ő gondolatai. Az iskolavezetés is szolgálat, de másképp: nagyon izgalmas, ahogy tehetséget tudsz felfedezni, ahogy jelmezt tervezel, zenét szerkesztesz, összeállítod a szöveget. Ez egy teljesen komplex feladat.

Azt hiszem, tehetséges vagyok a tehetségek felismerésében, és ez nagyon jó érzés. Büszke vagyok arra, hogy jó szemem van, és ráérezek arra is, ki melyik társulatba való. Holoda Péter, aki a *Sevenben* dolgozott Frenák Pállal, annak idején, még növendékként megkérdezte tőlem, hogy ha végez, hova menjen? Én meg rögtön rávágtam: a Palihoz! Frenák Pali meg – ettől teljesen függetlenül – éppen akkoriban üzent neki, hogy szeretné megnézni, fel is vette. Haller János, aki Siegfried szerepét táncolta Juronicsnál, az egyik kedvenc növendémem volt az iskolában. Mondtam is korábban a Tamásnak, hogy figyelj, van itt egy fiú, aki lehetne a te klónod, de akkor még nem érdekelt igazán. Amikor viszont később, a Pécsi Balettben látta táncolni, gyorsan lekapcsolta, és elhívta a Szegedi Kortárs Baletthez, sőt, azóta rendre bele is rakja a saját szerepeibe.

Igazán sokszínű a tantervetek, és az is feltűnő, mennyiféle lehetősége van a növendékeiteknek továbbtanulni vagy elhelyezkedni. Találunk töletek táncosokat a Pécsi Balettben, a Győri Balettben, a Szegedi Kortárs Balettben, Frenák Pálnál, a KET-ben, a Honvédben, a Dunában, különböző színházak tánckarában, a Fővárosi Operett Színházban. Sokan tanulnak tovább a Táncművészeti Főiskolán vagy akár a Színház és Filmművészeti Egyetemen is.

• Nem véletlen, hogy a nálunk végzett növendékek olyan változatos pályákat futnak be, hiszen mi komplex képzést folytattunk, a gyakorlati képzésen belül tanítunk balettet, modern táncot, néptáncot, színpadi táncot, kortárs technikákat, színészmesterséget, előadóművészeti gyakorlatot egyaránt. Szeretem, ha a kurzusok egy részét a volt tanítványaim tartják. Haller János tartott nálunk legutóbb kurzust, nagyszerűen, Réti Annát pedig minden évben meghívom, mert nagyon képzett testű táncosnak tartom.

Az, hogy én nem az Operaházba kerültem annak idején, hanem Pécsre, egy több tagozatos színházba, csodálatos dolog, hiszen nagyon különböző munkákban vehettem részt, és ez a nyitottságot a különböző színházi műfajok iránt az iskolában is igyekszem megtartani.

Az iskolával aktívan részt vesztek Pécs kulturális életében is.

• Valóban, az iskolában rengeteg bemutatót tartunk. Van év végén egy nyilvános koncertvizsgánk, tartunk nyílt napot a felvételi iránt érdeklődőknek, az iskola előterében is szoktunk csinálni rövid kis produkciókat, de a Pécsi Nemzetközi Táncalálkozón is mindig megmutatjuk magunkat. Nagyon sok műsort csinálunk, mostanában pedig az a mániám, hogy ha van egy jótekonysági est, a nyolc kis ötperces koreográfia közé némi ismeretterjesztést is csempészek a mondandómba, mert a táncról alkotott köztudat távol áll a kulisszák mögötti valóságtól.

Népszerű az iskolátok?

• Százan jelentkeztek tavaly hozzánk tizenöt helyre, és az a furcsa, hogy szinte már akkor érzed, hogy itt van-e a helye a jelentkezőnek, amikor belép az ajtón. A személyiség varázsát az előadóművészetek esetében semmi nem tudja pótolni, a közönség szívének ugyanis valakiével együtt kell dobogni. Ha egy táncos nem tesz rád hatást, érdektelen. Én könnyen át tudok lényegülni civil nézővé, és ha nézek valakit, aki csupán technikailag fantasztikus, egy idő után megszokja a szemem, megunom. Persze, mi, az iskolában egy átmeneti szakaszt kapunk a gyerekekből, és minden pillanatban tudnunk kell, hogy vannak nagyon hamar kinyíló tehetségek, és olyanok, akikről csak jóval később derül ki, hogy mi az útjuk.

A gyerekeid nem voltak soha féltékenyek a tanítványaidra?

• Az Iván (Kamarás Iván) sosem volt féltékeny, talán azért sem, mert hamar befutott színészként, de a lányom viszont azt mondta, hogy elképesztő, hogy a tanítványaimnak mennyivel többet adtam, mint nekik. Ő sajnos el is ment külföldre, mert nem tudott ebből az erős elvárás-rendszerből kikeveredni. Iván hat hetes volt, amikor elváltam. Két hónapos volt, amikor visszamentem dolgozni, vittem magammal babakocsistul a színházba: ő ott nőtt fel. Néha azt gondolom, nem voltam igazán jó anya, mert a pedagógus-szerep és az anya-szerep mindig ütközött bennem: anyaként feltétlen elfogadást kellett volna nyújtanom a gyerekeimnek, miközben mindig előjött belőlem a szigorú pedagógus. Hazaértem, és egyszerűen nem tudtam magamon a „gombokat” kicserélni.

Azt olvastam, hogy gyerekkorodban elsősorban az édesanyád szerette volna, hogy táncos legyél.

• Igen, ez így volt. Én olyan gyerek voltam, aki a Balett Intézetben semmit nem mutat magából. Titokban maradt a személyiségem. Mindig azt mondta rólam a Lőrinc mester, hogy nahát, sosem gondoltam volna rólad, Dórikám, hogy belőled lesz valaki! Sokkal magasabb voltam, mint a többiek, és utáltam, hogy ekkora vagyok. Abban az időben minden táncosnő kicsi volt: a spiccelések, az emelések nem tűrtek magas nőt, nem is volt divat. A magyar férfiak sem voltak olyan magasak ám! Pokol volt nekem ez a magasság. Talán csak Medveczky Ilonka volt még ugyanolyan magas, mint én, de ő legalább nem volt félnék.

Mikor jött el az a pont, amikor mégis megszeretted a színpadot?

• Nem felejttem azt a pillanatot, amikor Eck Imre *Pókháló*jában rendezői jobbról bejöttem, egy oldalazós, nizenszkiyes pózban, mint egy kis állatka, majd megfordultam, szembekerültem a közönséggel, és hirtelen észrevettem, hogy mind engem néznek, hogy hatok rájuk. Ez volt az első olyan pillanat, amikor megéreztem, hogy hatást tudok kelteni a színpadon.

Eck Imre csodálatos pedagógus volt, kínzó, kegyetlen, de azóta sem láttam senkit, aki úgy tudott instruálni, mint ő. Miután nem volt professzionista táncos alapképzése, inkább rendezői instrukciókat adott. Megesett, hogy nagyon bánatos voltam amiatt, hogy kicsi a szerepem, hogy nem én vagyok elől, és ő úgy oszlatta el a szomorúságomat, hogy közölte, Dóra, te a lódenkabáton vagy az ékszergomb.

Milyen konkrét segítséget kaptatok tőle egy-egy szerep megformálásához?

• Nagyon jó recepteket tudott adni. Megtanított bennünket arra, hogy ha bejössz egy jelenetre, akkor tudd, hogy honnan jössz, hová mész, ird meg a saját forgatókönyvedet. Mikor mondanak ma ilyet a koreográfusok? Pedig amikor bejössz, pontosan tudnod kell, hogy ki vagy, és ha kimész, tudnod kell, hova tartasz. Ha háttal vagy a nézőknek, akkor is látniuk kell rajtad, hogyan működsz, mire gondolsz. Szerintem ezek az instrukciók nagyon fontosak: ha egy koreográfus előtáncol, abból sok haszna általában nincs a táncosnak.

Eck Imrének különben nemrég avattunk egy emléktáblát. Súlyos az ő öröksége, és úgy gondolom, hogy azt a fajta alkotói zsenialitást, ami az övé volt, nem is lehet számon kérni senkitől. A Pécsi Balettnek ezt az örökséget ráadásul úgy kell őriznie, hogy a közönségét meg kell tartania. Imre sosem akarta elveszteni a közönséget, ő nem volt egy elvakult örült, aki csak magának készit darabot, neki nagyon fontos volt, hogy adjon, hogy meg tudja osztani a gondolatait a nézőkkel.

Azt olvastam, hogy nagyon fontosnak tartod, hogy karizmatikus legyen egy koreográfus, hogy a táncos a testét-lelkét odaadja neki. Ettől én mindig picit aggódni kezdek: a lelkét, azt szerintem inkább ne adja oda!

• Oda kell adnia. Én azt gondolom, hogy a koreográfus a legnagyobb úr. Nincs még egy ilyen komplex művészeti foglalkozás, mint az övé, hiszen megálmodja a darabot, kitalálja, hogy milyen zene legyen az előadásban, megalkotja és begyakoroltatja a lépésanyagot: a rendezői feladat kutyafüle ehhez képest! Ráadásul ahhoz, hogy egy előadás igazán jó legyen, nagyon komoly odaadásra van szükség a táncosai részéről. Én vállalom ezt a véleményemet, hogy igenis, a táncosnak a testét-lelkét oda kell adnia. Ha mást gondolsz, mint a koreográfus, ha nem hiszel neki, ha úgy érzed, hogy egy rossz darabban szerepelsz, annál nincs legszörnyűbb. Bár Imre társul vett minket, de mindig ő dobta fel a labdákat.

Többször említetted, hogy maximalista és nagyon érzékeny ember vagy. Mi a viszonyod a kritikához?

• Pór Anna néni azt mondta, hogy minden műben lehet öt jó perc, és annak a méltatásával kell kezdeni a kritikát. A kritikának elvileg pozitív feladata lenne, hiszen a kritikus az írásával akár segíthetne is egy alkotónak. Viszont a bölcész-típusú kritikusok írásai gyakran öncélúak, mert szeretik a tollukat fenegetni, a másik oldal pedig, aki ért a tánchoz, nem mindig tud jól írni. A kíméletlen, személyeskedő kritika nagyon meg tud törni egy táncost. A kritikus megírja a cikket, megalázza, ő pedig csöndben ott marad a porban. Ez összetörheti az érzékeny embereket, és aki valamirevaló a művészetben, az sajnos mind érzékeny. Érzéketlen emberek ugyanis érzéketlenek a színpadon is.

Ki az, akivel nagyon szerettél volna dolgozni, de kimaradt?

• Pina Bausch, természetesen. Én még a karrierje elején láttam tőle az első *Sacre du Printemps*-t Kölnben. Sokat utaztam ugyanis, minden ösztöndíj-lehetőséget, minden külföldi kurzust kihasználtam, ha más nem akart menni, rögtön jelentkeztem. Elégé nyers, szexuálisan túlfűtött darab volt, én szerettem, de a fél közönség kivonult a színházból! Más érdekes élményeim is voltak: a Helsinkii VIT-en, mielőtt sorra kerültünk volna, előttünk lépett fel egy idős asszony egy csőszerű, furcsa ruhában, utóbb derült ki, hogy ő volt Martha Graham. De mi '61-ben, a Vasfüggöny mögül honnan tudtuk volna, ki ő?